

Informatienota voor de raad

Datum 3 januari 2017

Onderwerp	Advies rondom museale samenwerking Zwolle
Versienummer	V1.0

Portefeuillehouder J.E. Brink

Informant AB Tuinman
Afdeling / OW
Telefoon 038 498 2460
Email AB.Tuinman@zwolle.nl
Bijlagen 1. Rapport 'Advies inzake museale samenwerking Zwolle'

Wij stellen u voor kennis te nemen van:

1. Het rapport 'Advies inzake museale samenwerking Zwolle'.
2. De uitkomsten van 'Gesprekken proces samenwerking SMZ-HCO'.
3. Het collegebesluit 'variant D uit het rapport *'Advies inzake museale samenwerking Zwolle'* verder te laten uitwerken op de gevolgen voor personeel, organisatie, collectiebeheer en (toekomstig) gebruik gebouwen.

Inleiding

Zwolle wil de attractiviteit van de binnenstad versterken en een aantrekkelijker verblijfsklimaat voor onze inwoners en toeristen verbeteren. De Cultuurhistorie van Zwolle speelt hierbij een belangrijkere rol.. Door middel van het rapport van Lagroup: '*Versterking en samenwerking cultuurhistorisch domein Zwolle*' zijn drie verhaallijnen en een aanzet voor de organisatie van het verbeteren van de beleving van de Cultuurhistorie gepresenteerd.

Op 4 juli 2016 heeft de gemeenteraad de Cultuurnota vastgesteld. Daarbij is besloten het Historisch Centrum Overijssel (HCO), te vragen om scenario 2 van het LAgroupp rapport verder uit te werken. Dit scenario gaat er van uit dat de functie 'Historisch museum' opgaat in het HCO, waarbij de zelfstandige Stedelijk Museum Zwolle (SMZ) organisatie ophoudt te bestaan. HCO wordt verantwoordelijk voor de presentatie van de cultuurhistorie in Zwolle, inclusief de (semi)permanente basistoonstelling over de geschiedenis van Zwolle in het Drostenhuis, en inclusief de stadsprogrammering van 'Het verhaal van Zwolle'. Het HCO wordt daarmee de regisseur van 'Het verhaal van Zwolle'. Expliciet heeft de raad meegegeven dat op de onderdelen: huisvesting, collectie, personeel en organisatievorm een nadere uitwerking nodig is voor een zorgvuldig besluit kan worden genomen.

Omdat dit scenario zowel het HCO als het SMZ direct aangaat, heeft het HCO ervoor gekozen om in samenwerking met het SMZ tot een gezamenlijke opdrachtformulering en selectie van een kwartiermaker te komen. De kwartiermaker is onafhankelijk te werk gegaan.

Deze opdracht aan de kwartiermaker luidde samengevat:

Datum 3 januari 2017

- a. richt het proces in om te komen tot de in het raadsbesluit van 4 juli 2016 en het rapport van LAGroup (december 2015) beoogde samenwerking tussen de Zwolse cultuurhistorische museale instellingen, inclusief de taakstelling van € 0,3 mln per jaar ingaande 2018 op het SMZ;
- b. onderzoek in dit verband de in scenario 2 van het rapport LAGroup genoemde fusie tussen het Historisch Centrum Overijssel (HCO) en het Stedelijk Museum Zwolle (SMZ), met name voor wat betreft de gevolgen voor personeel, organisatie, collectiebeheer en (toekomstig) gebruik van gebouwen;
- c. betrek bij dit onderzoek de inspanningsverplichting om het nieuwbouwdeel van het SMZ te behouden voor cultuurhistorisch Zwolle;
- d. betrek bij dit onderzoek behalve HCO en SMZ ook overige stakeholders (De Fundatie, Grote Kerk en andere);
- e. streef naar besluitvorming op hoofdlijnen in september 2016 en definitieve onomkeerbare besluitvorming voor 1 januari 2017.

Kern van de opdracht is het onderzoeken van fusiemogelijkheden HCO/SMZ waarbij HCO verantwoordelijk wordt voor de functie 'Historisch museum', waarbij de zelfstandige Stedelijk Museum Zwolle (SMZ) organisatie ophoudt te bestaan. Wel zal er aandacht zijn voor de krachtige elementen waarmee het verhaal van Zwolle al deels verteld wordt, zoals de fysieke uitstraling van onder andere het Drostenhuis. De daarin aanwezige, sterk aan de stad verbonden collecties verdienen een toekomstbestendige doorontwikkeling. Dit zijn kernelementen van het cultuurhistorische verhaal van Zwolle die juist door de toevoeging van de nu nog verborgen stukken in het HCO een extra uitstraling kunnen krijgen. Door organisatorisch een stap te zetten die op de inhoud een bredere scope legt op de manier waarop collectie, verhaal en culturele uitstraling een bijdrage leveren aan de beleving van de stad ontstaat een kans om de waardevolle elementen van het SMZ een krachtiger positie te geven. Naast de zorgvuldigheid op gebouwen, personeel en collectie, is in de planvorming ook deze insteek een kernuitgangspunt.

Op basis van de verstrekte opdracht heeft de kwartiermaker de relevante documentatie bestudeerd en zijn, behalve met de opdrachtgevers, gesprekken gevoerd met betrokken personen en instanties. Met enkele partijen zijn meerdere gesprekken gevoerd om tot een weloverwogen advies te komen. Met de direct belanghebbenden zijn de verschillende varianten besproken. De kwartiermaker heeft geconcludeerd dat een fusie niet mogelijk is gezien de ontbrekende instemming van de rijksoverheid. Wel heeft hij een viertal varianten voor intensieve samenwerking verder onderzocht. De voorgestelde varianten zijn (zie rapport '*Advies inzake museale samenwerking Zwolle*' voor uitgebreide toelichting):

Variant A: Bestuurlijke en organisatorische fusie: Stichting SMZ en Gemeenschappelijke Regeling (GR) HCO gaan over in een nieuwe rechtsvorm met één bestuur, één directie en één organisatie.

Variant B: Indien de bestaande bestuurlijke rechtsvormen (GR HCO en Stichting SMZ) in stand zouden blijven kunnen beide musea via een personele unie onder één directie worden gebracht: de directeur HCO wordt tevens directeur SMZ en is verantwoordelijk jegens twee besturen. Het ligt voor de hand dan het bestuursmodel van het SMZ te wijzigen in een Raad Van Toezicht-model.

Variant C: Een derde, minst vergaande, optie is dat wordt afgezien van bestuurlijke en institutionele ingrepen en dat de synergie en samenwerking ten aanzien van het *Verhaal van Zwolle* wordt gezocht in (heldere en afdwingbare) samenwerkingsafspraken tussen de directies van HCO en SMZ.

Variant D: De vierde optie is de herstructurering van het SMZ en integratie van de SMZ-taken, voor wat betreft het *Verhaal van Zwolle*, in het HCO dat daartoe een nauwe samenwerkingsrelatie aangaat met

Datum 3 januari 2017

een museale expertise-organisatie (zo mogelijk Museum De Fundatie). Waarbij de gemeente een rol zou moeten spelen bij de huisvesting van het SMZ.

De kwartiermaker heeft eind november moeten concluderen dat er geen overeenstemming is over de te kiezen variant en dat een tussenstap nodig is voor er kan worden overgegaan tot een nadere precieze uitwerking van de eerder genoemde onderdelen.

Kernboodschap

Omdat er geen overeenstemming is bereikt over de organisatievorm, is het nog niet mogelijk gebleken om een uitwerkingsplan te maken voor de nieuwe organisatie.

Het rapport '*Advies inzake museale samenwerking Zwolle*' geeft aan dat het noodzakelijk is dat bepaald wordt of de geschetste varianten voldoen aan de kaders van het gemeentebestuur.

Wij hebben geconstateerd dat er een zorgvuldig proces is doorlopen en dat variant D de beste uitwerking is van het door de raad gekozen scenario. Het is noodzakelijk dat er duidelijkheid komt over het toekomstig organisatiemodel.

Door te kiezen voor variant D ontstaat er duidelijkheid voor alle betrokken organisaties en kan er de komende periode vol worden ingezet op uitwerking van deze variant. Bij deze uitwerking zullen de kaders van de raad met betrekking tot het gebruik van de gebouwen en de nadrukkelijke zorg voor personeel en collectie worden betrokken.

Het betreft een uitwerking binnen het door de raad gekozen scenario 2 waarbij het HCO verantwoordelijk wordt voor de presentatie van de cultuurhistorie in Zwolle, inclusief (semi)permanente basistoonstelling over de geschiedenis van Zwolle in het Drostenhuis, en inclusief de stadsprogrammering van de drie verhaallijnen (Moderne Devotie, de Hanze en Democratie).

Rapport advies inzake museale samenwerking Zwolle

De kwartiermaker heeft in zijn rapport '*Advies museale samenwerking Zwolle*' geconcludeerd dat een fusie niet mogelijk is tussen HCO en SMZ en geeft aan dat het noodzakelijk is dat bepaald wordt of de geschetste organisatievarianten voldoen aan de kaders van het gemeentebestuur en adviseert:

'Variant D (Herstructurering Stichting SMZ) is de meest duidelijke breuk met het verleden en faciliteert optimaal synergie voor het Verhaal van Zwolle. De regie op de cultuurhistorie van Zwolle ligt volledig en eenduidig bij de directeur HCO. Deze taak zal –organisatorisch en financieel- volledig separaat worden georganiseerd van de werkzaamheden die voor de deelnemende gemeenten worden verzorgd. De huidige taken van het HCO worden hierdoor dus niet geraakt.

De zorg voor de SMZ-collecties (depots) moet dan overgaan naar een andere partij.

HCO zal meerjarige samenwerkingsafspraken willen maken met Museum De Fundatie op het gebied van museaal advies en samenwerking met betrekking tot thema's en exposities. Het functioneren van de Adviesraad Verhaal van Zwolle geeft hierbij positie aan de instellingen die deelnemen in het Erfgoedplatform.

De nieuwbouw kan, als "kunstverzamelgebouw" voor de stad, in beheer komen bij de gemeente, de kantoren Voorstraat kunnen commercieel worden verhuurd. Wat blijft is de zorg voor het Drostenhuis, dat eveneens naar de gemeente kan overgaan of waarvoor een beheersstichting (Stichting Drostenhuis) kan worden opgericht.

Er ontstaat een noodzaak tot personele herschikking met het risico van overtolligheid en dus frictiekosten.'

Datum 3 januari 2017

Zowel de besturen van HCO als de Fundatie kunnen zich vinden in bovenstaand advies. Beide directeuren krijgen ruimte van hun bestuur om een langdurige, meerjarige samenwerking aan te gaan en de (financiële) gevolgen daarvan in beeld te brengen. Het bestuur van SMZ kan zich niet vinden in het advies en wil graag variant A (fusie) en B (personele unie) verder verkennen.

Gesprekken proces samenwerking SMZ HCO

Het SMZ is met het HCO gedurende het gehele proces actief betrokken geweest bij gesprekken met de kwartiermaker. Na het verschijnen van het rapport heeft het bestuur van het SMZ begin december 2016 de ruimte gevraagd en gekregen om voor de Kerst 2016 te onderzoeken of er een breder gedragen organisatiemodel mogelijk is. U bent als raad hierover recent geïnformeerd. De gesprekken hebben wel geleid tot meer duidelijkheid over intenties, doelstellingen en ambities, maar niet tot overeenstemming over de organisatievorm waarin de beoogde samenwerking vorm moet krijgen. Het HCO onderschrijft de conclusie van de kwartiermaker voor een samenwerking met De Fundatie m.b.t. de presentatie van het Verhaal van Zwolle en kiest voor variant D (overdracht van taken van het SMZ aan het HCO). Het SMZ heeft een voorkeur voor een niet-vrijblijvende en duurzame samenwerking met het HCO en kiest voor variant A of B, dan wel een variant daarop. Het college verwacht echter op basis van de bevindingen van de kwartiermaker niet dat een nieuwe beoordeling of verkenning zal leiden tot andere inzichten.

Vrijdag 13 januari jl. heeft een gesprek plaatsgevonden tussen bestuur SMZ en wethouder J.E. Brink. Daarbij heeft het SMZ opnieuw aangegeven zich niet te kunnen vinden in variant D en heeft bovendien aangegeven dat ze een alternatief plan heeft verkend. Het betreft een plan omtrent samenwerking tussen stedelijke musea langs de IJssel.

Het bestuur van SMZ heeft aangegeven zich weliswaar niet te committeren aan variant D, maar bij een besluit van het college wel te willen meewerken aan de uitwerking van deze variant.

Proces:

Met het onderzoek van LaGroup, de besluitvorming en kaderstelling door de raad bij de Cultuurnota en de vervolgopdracht van de kwartiermaker is een zorgvuldig proces gaande dat impact heeft voor de betrokken organisaties en met name voor het SMZ. Vanwege die impact hebben HCO en SMZ gezamenlijk de opdracht geformuleerd voor de kwartiermaker en met instemming de onafhankelijke kwartiermaker gekozen. Daarnaast heeft het college na het verschijnen van het rapport '*Advies inzake museale samenwerking Zwolle*' het bestuur van SMZ de mogelijkheid gegeven tot een breder gedragen voorstel te komen. Dit is helaas niet gelukt. Dat het SMZ op dit moment in het zorgvuldige proces nog met een alternatief plan komt, is ongewenst. Het plan past bovendien niet binnen de geformuleerde ambities van de Cultuurnota en daarmee de opdracht van de gemeenteraad. De Cultuurnota streeft meer onderlinge samenwerking binnen de Zwolse cultuurdragers na en het beter presenteren van het cultuurhistorisch verhaal van Zwolle staat centraal.

Om duidelijkheid te verschaffen aan alle betrokken partijen en scenario 2 van LAGroup conform de opdracht van de raad verder uit te werken, is het noodzakelijk dat het college een besluit neemt over de voorgestelde varianten. De noodzaak van snelle besluitvorming zonder afbreuk te doen aan zorgvuldigheid wordt door alle partijen benadrukt.

Datum

3 januari 2017

Standpunt college:

Het college neemt de analyse en het advies van de kwartiermaker over. Variant A is niet haalbaar, onder andere vanwege het bezwaar van de rijksoverheid en de ongewenste medeverantwoordelijkheid die door een fusie zou ontstaan voor de overige HCO leden (Deventer en mogelijk straks Kampen). De varianten B (personele unie) en C (centrale regie) zijn kwetsbaar en sub-optimaal. Naar onze mening is het noodzakelijk dat het HCO een sleutelpositie krijgt in de nieuwe situatie. Zonder HCO komen we niet verder in het proces dat we met de raad hebben afgesproken.

Nu er geen overeenstemming is tussen HCO en SMZ, is het college van mening dat er met het besluit van variant D het uiteindelijke doel *'Een effectieve samenwerking met een flexibele organisatie die de cultuurhistorische waarde van Zwolle optimaal zichtbaar maakt en promoot met daarbij een besparing van € 300.000 als financiële taakstelling'* (bron: rapportage LAgrouP) behaald kan worden. Het college stemt in met het advies om variant D verder in te vullen om zo tot eenduidige regie te komen op keuze van thematiek, vormgeving en locatie van exposities en educatieve activiteiten. Hiermee maken we de weg vrij voor het hernieuwd en toekomstvast positioneren van het 'verhaal van Zwolle' onder de regie van het HCO met de sterke elementen uit het SMZ en in samenwerking met een museaal expertisecentrum.

Van belang is dat bij de verdere uitwerking van variant D ook 'toezicht' op 'Het verhaal van Zwolle' vormgegeven wordt. Het is daarbij denkbaar dat direct betrokkenen zoals dat *'De Vrienden van het SMZ'*, de *'VORG (Vereeniging tot beoefening van Overijsselsch Regt en Geschiedenis, eigenaar van 40% van collectie SMZ' en eventueel (een deel van) het bestuur SMZ* als direct belanghebbenden, hier een rol in krijgen.

Consequenties

Door nu een besluit te nemen over de organisatievorm ontstaat voor de betreffende organisaties duidelijkheid welke richting leidend is. Deze tussenstap is nodig om verder te kunnen gaan met het ingezette zorgvuldige proces. Er wordt nu verder gewerkt aan de opdracht om scenario 2 van het rapport LAgrouP met zorg voor personeel, organisatie, gebouwen en collectie uit te werken in een plan. Het SMZ heeft weliswaar aangegeven dat ze zich niet op basis van eigen voorkeur wil committeren aan variant D maar wel zal meewerken aan de uitwerking van deze variant.

Communicatie

Er is naar aanleiding van het collegebesluit een persbericht uitgegaan.

Vervolg

Er zal een verdere uitwerking van Scenario 2 plaatsvinden conform variant D met de nadrukkelijke zorg voor gebouwen, collectiebeheer, organisatiestructuur en consequenties voor de medewerkers van het SMZ. Het HCO wordt verantwoordelijk voor de presentatie van de cultuurhistorie in Zwolle, inclusief de (semi) permanente basistoonstelling over de geschiedenis van Zwolle in het Drostenhuis, en inclusief de stadsprogrammering van de 3 verhaallijnen (Moderne Devotie, De Hanze en Democratie). Wij zullen conform het advies van de kwartiermaker het bestuur SMZ verzoeken om een interim directeur aan te stellen om de overdracht van bovenstaande taken van het SMZ naar het HCO te realiseren met nadrukkelijke zorg voor het personeel en collectie. De gemeente is bereid om bij de verdere uitwerking van het gebruik van de gebouwen een rol te nemen waarbij een bestemming voor Kunst en Cultuur uitgangspunt is. Tevens dient de meerjarige samenwerking tussen HCO en de Fundatie en de inrichting van een Adviesraad 'Verhaal van Zwolle' vorm te krijgen voor de kwalitatieve

Datum 3 januari 2017

samenhangende ontwikkeling van 'Het Verhaal van Zwolle'. De verdere uitwerking zal leiden tot een plan dat aan de raad ter besluitvorming zal worden voorlegd.

Openbaarheid

Deze informatienota is openbaar.

Burgemeester en Wethouders van Zwolle,

de heer drs. H.J. Meijer, burgemeester

mevrouw mr. I. Geveke, secretaris